EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 23.01.2004
KOM(2004)21 lopullinen

KOMISSION KERTOMUS NEUVOSTOLLE, EUROOPAN PARLAMENTILLE, EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE SEKÄ ALUEIDEN KOMITEALLE

Seurantakertomus opiskelijoiden, koulutuksessa olevien, vapaaehtoisten, opettajien ja kouluttajien liikkuvuudesta Euroopan yhteisössä 10 päivänä heinäkuuta 2001 annetusta Euroopan parlamentin ja neuvoston suosituksesta

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto 4

1.1. Kertomuksen tavoite 4

1.2. Poliittinen konteksti 5

1.2.1. Liikkuvuus ja eurooppalainen yhteistyö 5

1.2.2. Lissabonin strategia 5

1.2.3. Bolognan prosessi 6

1.2.4. Liikkuvuus ja eurooppalainen tutkimusalue 7

1.2.5. Komission ehdotus vuoden 2004 kertomukseksi ”Koulutus 2010” -ohjelman täytäntöönpanosta 7

1.3. Liikkuvuus – keskeinen kysymys Euroopalle 7

2. Analyyttinen yhteenveto 9

2.1. Horisontaaliset kysymykset 9

2.2. Havaittu edistys kansallisella tasolla 10

2.2.1. Suosituksen kaikkia kohderyhmiä koskevat laajamittaiset toimenpiteet 10

2.2.2. Todellisia parannuksia opiskelijoiden kannalta 11

2.2.3. Koulutuksessa olevien liikkuvuus edelleen jäljessä 12

2.2.4. Vapaaehtoisten liikkuvuus: poistettava pullonkaula 13

2.2.5. Opettajien ja kouluttajien liikkuvuus: ratkaiseva heikkous 14

2.3. Edistys yhteisön tasolla 14

2.3.1. Yhteistyö 15

2.3.2. Tiedotus ja opastus 15

2.3.3. Ammatillisen koulutuksen ja korkea-asteen koulutuksen tutkintojen ja pätevyyksien selkeys. 15

2.3.4. Euroopan kielten teemavuosi ja kieliä koskeva toimintasuunnitelma 16

2.3.5. Yhteisön liikkuvuusohjelmat 16

2.3.6. Tutkimus ”liikkuvien henkilöiden kortista” 17

3. Suunta eteenpäin 17

3.1. Koulutusalan liikkuvuutta koskeva integroitu lähestymistapa Lissabonin strategiassa 17

3.2. Liikkuvuuden edellytysten parantaminen 18

3.2.1. Tavoitteiden asettaminen ja liikkuvuuden seuranta 18

3.2.2. Lainsäädännön uudelleentarkastelu 18
3.2.3. Sisäänpäin suuntautuvan liikkuvuuden edistäminen 18
3.2.4. Liikkuvuuden rahoittaminen 19
3.2.5. Liikkuvuuden valmistelu 19
3.2.6. Liikkuvuuden tunnustaminen 19
3.2.7. Kielten opiskelua ja opettamista varten tapahtuvan liikkuvuuden lisääminen 20
3.3. Kaksi ensisijaista kohderyhmää 20
3.3.1. Opettajan ja kouluttajan ammatin laatua ja kiinnostavuutta lisäävä liikkuvuus 20
3.3.2. Liikkuvuuden lisääminen ammatillisessa koulutuksessa 21
3.4. Raportointi 21

1. JOHDANTO

Koulutuksen puitteissa tapahtuvalla maiden rajat ylittävällä liikkuvuudella sekä sen edistämisellä ja laadullisella parantamisella on entistä merkittävämpi rooli Euroopan koulutusjärjestelmien nykyaikaistamisessa. Tämä taas on keskeinen osatekijä strategiassa, jolla pyritään Euroopalle asetettuun laajempaan tavoitteeseen tulla vuoteen 2010 mennessä kilpailukykyisimmäksi tietoon perustuvaksi taloudeksi.

Todellisen eurooppalaisen tiedon ja oppimisen alueen, joka on houkutteleva kansalaisilleen ja maailmalle, rakentaminen on edelleen suuri haaste. Maiden rajat ylittävä liikkuvuus oppimis- ja opettamistarkoituksissa on yksi sen tärkeimmistä – joskaan ei konkreettisin tai tuottoisin – ilmenemismuodoista, joka osaltaan edistää parempaa työllisyyttä ja suurempaa yhteenkuuluvuutta Euroopassa sekä Euroopan kansalaisuutta.

Päättäjien sekä sidosryhmien suuri mielenkiinto, yhdistettynä useimmissa jäsenvaltioissa ja yhteisön tasolla toteutettuihin merkittäviin toimiin, on edistänyt asiaa monelta kannalta. Kaiken kaikkiaan tilanne ei kuitenkaan ole parantunut riittävästi: kokonaisvaltaiset strategiat liikkuvuuden helpottamiseksi ja aktiiviseksi edistämiseksi ovat ennemminkin poikkeus kuin sääntö, eivätkä tulokset ole riittäviä monilla aloilla, myöskään hallinnollisten ja oikeudellisten esteiden poistamisen osalta.

Tämä heijastaa esimerkillisellä tavalla komission huolenaihetta, jonka se ilmaisi hiljattain tiedonannossaan ”Koulutus 2010: Lissabonin strategian toteuttamisen edellyttämät kiireelliset uudistukset”, joka on samalla luonnos väliraportiksi koulutusuudistusten vaikutuksesta Lissabonin strategiaan[1]. Vaikka komissio totesi, että ”kaikissa Euroopan maissa on käynnistetty toimia koulutusjärjestelmien mukauttamiseksi tietoon perustuvaan yhteiskunta- ja talouselämään”, se päätteli, että ”uudistukset eivät ole haasteiden tasalla eikä unionilla ole uudistusten nykyisellä vauhdilla mahdollisuuksia saavuttaa asettamiaan tavoitteita”. Tarvitaan paljon suurempia ja paremmin koordinoituja ponnisteluja, jotta voidaan myötävaikuttaa koulutusjärjestelmille asetettuihin tavoitteisiin, kuten liikkuvuuden helpottamisen nopeuttamiseen ja laajentamiseen.

1.1. Kertomuksen tavoite

Opiskelijoiden, koulutuksessa olevien, vapaaehtoisten, opettajien ja kouluttajien liikkuvuudesta heinäkuussa 2001 annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston suosituksessa[2] kehotettiin komissiota raportoimaan kansallisten arviointikertomusten pohjalta niiden toimenpiteiden toteuttamisesta, jotka oli mainittu itse suosituksessa ja lueteltu Nizzassa joulukuussa 2000 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston tavoitteeksi asettamassa, liikkuvuutta koskevassa toimintasuunnitelmassa[3]. Kertomuksensa toimittivat kaikki jäsenvaltiot sekä Norja, Islanti, Puola ja Unkari. Ne sisältävät vuodesta 2001 lähtien toteutettuja toimenpiteitä koskevia tietoja ja kommentteja – joista esitetään yhteenveto jäljempänä luvussa 2 – sekä tulevia toimia koskevia ehdotuksia, joihin perustuu luku 3.

---

1 ”Koulutus 2010 – Lissabonin strategian toteuttamisen edellyttämät kiireelliset uudistukset”, luonnos: yhteinen väliraportti Euroopan koulutusjärjestelmien tavoitteiden yksityiskohtaisen seurantaohjelman täytäntöönpanosta, komission tiedonanto, KOM(2003) 685, 11.11.2003.

2 EYVL L 215, 9.8.2001, s. 30.

3 Neuvoston ja neuvostossa kokoontuneiden jäsenvaltioiden hallitusten edustajien päätöslauselma, annettu 14 päivänä joulukuuta 2000, liikkuvuutta koskevasta toimintasuunnitelmasta (2000/C 371/03), EYVL C 371, 23.12.2000, s. 4.

Tässä kertomuksessa keskitytään lähinnä toimiin, jotka on toteutettu kahden viime vuoden aikana erityisesti suosituksessa tai liikkuvuutta koskevassa toimintasuunnitelmassa mainittujen toimenpiteiden täytäntöön panemiseksi. Kertomuksessa otetaan myös huomioon Lissabonissa asetettujen sosiaalisten ja taloudellisten tavoitteiden toteuttamiseksi käynnistetty laajempi koulutusstrategia sekä opiskelutarkoituksessa liikkumisen edistämiseksi kansallisella ja yhteisön tasolla toteutetut toimet. Lisäksi tehdään päätelmiä tähänastisesta edistyksestä ja esitetään ehdotuksia lisätoimista.

1.2.Poliittinen konteksti

1.2.1. Liikkuvuus ja eurooppalainen yhteistyö

Liikkuvuudesta on tullut merkittävä osa eurooppalaista koulutusyhteistyötä erityisesti yhteisön rahoittamien toimintaohjelmien käynnistyttyä 1980-luvun puolivälissä.

Yhteisön talousarviosta tähän tarkoitukseen suunnatut varat ovat kasvaneet vakaasti. Esimerkiksi opiskelijoiden liikkuvuuteen Erasmus-ohjelman puitteissa käytössä olleet varat kasvoivat 70 miljoonasta eurosta vuonna 1995 aina 102 miljoonaan euroon vuonna 2002; liikkuvuutta rahoitettiin Leonardo da Vinci -ohjelman puitteissa 44 miljoonalla eurolla vuonna 1995 ja 65 miljoonalla eurolla vuonna 2002; nuorisovaihtoihin ja liikkuvuuteen käytössä ollut budjetti kasvoi 19 miljoonasta eurosta vuonna 1995 (Nuorten Eurooppa -ohjelma) 43 miljoonaan euroon vuonna 2002 (Nuoriso-ohjelma) (kaikki summat ilmaistu 15 Euroopan unionin jäsenvaltiota kattavina lukuina). Tämä on antanut kasvavalle määrälle kansalaisia mahdollisuuden viettää osan koulutusajastaan ulkomailla. Erityisesti mainittakoon, että yli miljoona opiskelijaa on jo hyötynyt Erasmus-ohjelmasta.

Tärkeä aikaisempi virstanpylväs oli komission vihreä kirja ”Koulutus – Ammattikoulutus – Tutkimus: Kansainvälisen liikkuvuuden esteet” (1996), jossa analysoitiin tilannetta seitsemän vuotta sitten ja suositeltiin yhdeksää toimintalinjaa. Nämä koskivat lakisääteisiä seikkoja (liikkuvien harjoittelijoiden ja vapaaehtoisten, tutkijoiden ja kolmansien maiden kansalaisten kannalta), avustusten ja sosiaaliturvan siirrettävyyttä, esteiden (yhteiskunnallisten ja taloudellisten, kielellisten ja kulttuuristen sekä hallinnollisten) vähentämistä sekä tiedottamista.

Poliittisesti merkittävä siirto oli nykyisten liikkuvuusohjelmien avaaminen ehdokasmaille paljon ennen niiden liittymistä EU:n täysjäseniksi.

1.2.2. Lissabonin strategia

Eurooppalainen yhteistyö koulutuksessa ja samalla liikkuvuudessa siirtyi uuteen vaiheeseen Lissabonissa maaliskuussa 2000 pidetyn Eurooppa-neuvoston kokouksen myötä. EU:n uuteen strategiseen tavoitteeseen tulla vuoteen 2010 mennessä maailman johtavaksi tietoon perustuvaksi taloudeksi ja yhteiskunnaksi liittyi sen tosiasian samanaikainen tunnustaminen, että tämä vaatisi huomattavia muutoksia EU:n koulutus- ja sosiaalipolitiikassa. Lissabonin Eurooppa-neuvosto myös nosti liikkuvuuden poliittista profiilia yhteisön toimintaohjelmassa: kokouksen päätelmissä vahvistettiin, että liikkuvuus on olennainen osa tietoyhteiskuntaa ja elinikäisen oppimisen edistämistä, ja painotettiin erityisesti opiskelijoiden, opettajien ja kouluttajien liikkuvuuden edistämisen merkitystä. Tämä toteutetaan ”noudattamalla suurempaa avoimuutta pätevyyksien ja opiskelu- ja koulutusjaksojen tunnustamisessa sekä poistamalla erityistoimin opettajien liikkuvuuden esteet vuoteen 2002 mennessä”.

Lissabonin päätelmien jatkoksi Nizzan Eurooppa-neuvosto asetti joulukuussa 2000 tavoitteeksi liikkuvuutta koskevan toimintasuunnitelman, ja liikkuvuutta koskeva suositus annettiin heinäkuussa 2001. Eurooppa-neuvosto korosti kokouksissaan Tukholmassa 2001 ja Barcelonassa 2002 opiskelutarkoituksessa liikkumisen oleellisuutta työvoiman liikkuvuuden ja Lissabonin strategian toteutumisen kannalta.

Vuonna 2002 Barcelonassa kokoontunut Eurooppa-neuvosto hyväksyi Euroopan koulutusjärjestelmien tavoitteiden yksityiskohtaisen seurantaohjelman[4] (”Koulutus 2010”). Siinä esitetään kolme strategista tavoitetta (koulutuksen laatu, koulutukseen pääsy ja järjestelmien lähentäminen ympäröivään maailmaan) ja 13 konkreettista tavoitetta, joihin kaikkien mukana olevien maiden toiminnan tulisi lähentyä. Seurantaohjelman tavoite 3.4 koskee erityisesti liikkuvuutta ja vaihtoa, ja tämän kysymyksen tarkastelua sekä ensisijaisten tavoitteiden määrittelyä ja työstämistä varten perustettiin työryhmä, joka koostuu lähinnä jäsenvaltioiden asiantuntijoista. Hyväksyessään ohjelmaa ”Koulutus 2010” opetusministerit asettivat kunnianhimoisia liikkuvuuden kannalta olennaisia tavoitteita: vuoteen 2010 mennessä eurooppalaisia koulutusjärjestelmiä ja -laitoksia pidetään laatunsa ja painoarvonsa vuoksi maailmanlaajuisesti esimerkkinä muille, järjestelmät ovat riittävän yhteensopivia, jotta kansalaiset voivat hyötyä niiden monimuotoisuudesta (sen sijaan, että piirre olisi rajoittava) ja Euroopan olisi (jälleen) oltava muualta maailmasta tulevien opiskelijoiden ja tutkijoiden suosituin kohde. Barcelonassa maaliskuussa 2002 kokoontunut Eurooppa-neuvosto vahvisti nämä tavoitteet. Niiden myötä EU:n toimintasuunnitelmaan otettiin mukaan kaksi uutta pääpiirrettä: kansallisten politiikkojen lähentäminen Euroopan tärkeimpiin koulutustavoitteisiin ja suuremman huomion kiinnittäminen eurooppalaisen koulutuksen rooliin ja kiinnostavuuteen maailmassa.

Samanaikaisesti vuonna 2002 komissio käynnisti ammattitaitoa ja liikkuvuutta koskevan toimintasuunnitelman[5]. Siinä keskitytään yhteisön työmarkkinoiden toiminnan tehostamiseen konkreettisilla toimenpiteillä ammatillisen liikkuvuuden, alueellisen liikkuvuuden ja tiedottamisen helpottamiseksi. Osa toimista lähenee vuoden 2001 suosituksessa ehdotettuja toimenpiteitä. Komissio antoi [ ] ensimmäisen kertomuksen ammattitaitoa ja liikkuvuutta koskevan toimintasuunnitelman toteutumisesta samaan aikaan tämän kertomuksen kanssa varmistaakseen, että ne täydentävät toisiaan.

Toinen erityinen toimintalinja sai alkunsa vuonna 2002, ja se perustuu 30. marraskuuta 2002 annettuun Kööpenhaminan julistukseen[6] sekä ammatillisen koulutuksen tehostetun yhteistyön edistämisestä Euroopassa 19. joulukuuta 2002 annettuun neuvoston päätöslauselmaan[7]. Tarve poistaa ammatillisen ja alueellisen liikkuvuuden esteitä mainittiin yhtenä perusteena eurooppalaisen yhteistyön vahvistamiselle. Ehdotettuihin toimiin kuuluu toimenpiteitä pätevyyksien ja tutkintotodistusten avoimuuden ja tunnustamisen lisäämiseksi. Ne perustuvat vuoden 2001 liikkuvuussuosituksessa esitettyihin toimenpiteisiin (ks. jäljempänä kohta 2.3.3).

---

4 KOM(2001) 501 lopullinen.

5 Komission tiedonanto, KOM(2002) 72 lopullinen, 13.2.2002; neuvoston päätöslauselma, annettu 3.6.2002, EYVL C 162, 6.7.2002, s. 1.

6 Kööpenhaminassa 29. ja 30. marraskuuta 2002 kokoontuneiden Euroopan unionin ammatillisesta koulutuksesta vastaavien ministereiden sekä Euroopan komission julistus ammatillisen koulutuksen tehostetusta yhteistyöstä Euroopassa.
Ks. http://europa.eu.int/comm/education/copenhagen/index_en.html.

7 EYVL L 13, 18.1.2003, s. 2.

1.2.3. Bolognan prosessi

Liikkuvuuden merkitystä sekä akateemisista ja kulttuurisista että poliittisista, sosiaalisista ja taloudellisista syistä korostivat myös opetusministerit kokoontuessaan Berliinissä syyskuussa 2003 Bolognan prosessin puitteissa. Ministerit ilmoittivat haluavansa parantaa liikkuvuutta erityisesti avustusten siirrettävyyden, selkeyttä lisäävien välineiden ja tunnustamiskysymysten osalta[8]. Tarvetta lisätä liikkuvuutta korkea-asteen koulutuksessa etenkin parantamalla yleisiä edellytyksiä, joiden puitteissa se tapahtuu, ja lisäämällä Euroopan kiinnostavuutta muualla maailmassa korostettiin myös komission tiedonannossa ”Yliopistojen rooli tietojen ja taitojen Euroopassa”[9].

1.2.4. Liikkuvuus ja eurooppalainen tutkimusalue

Kesäkuussa 2001 komissio antoi tiedonannon ”Eurooppalaisen tutkimusalueen liikkuvuusstrategia”[10], jonka tarkoitus oli luoda suotuisampi ympäristö maiden väliselle ja eri alojen väliselle liikkuvuudelle koko tutkijanuran aikana. Toteutettaviin toimiin kuuluvat liikkuvuuden esteiden poistaminen, tutkijoille suunnatun tiedon ja käytännön avunannon parantaminen sekä liikkuvuutta lisäävät kannustimet. Neuvosto korosti jälleen 21. joulukuuta 2001 antamassaan päätöslauselmassa tutkijoiden liikkuvuuden tärkeyttä eurooppalaisen tutkimusalueen toteutumisen kannalta.[11] Ensimmäinen täytäntöönpanokertomus kyseisistä toimista esitettiin helmikuussa 2003[12]; toinen täytäntöönpanokertomus on parhaillaan valmisteluvaiheessa, ja se annetaan keväällä 2004.

Liikkuvuuden tuomaa lisäarvoa ja merkitystä korostettiin myös heinäkuussa 2003 annetussa tiedonannossa “Tutkijat eurooppalaisella tutkimusalueella: yksi ammatti, monta uraa”[13] sekä marraskuussa 2003 annetussa neuvoston päätöslauselmassa tutkijoiden ammatista ja urasta eurooppalaisella tutkimusalueella (ERA)[14].

1.2.5. Komission ehdotus vuoden 2004 kertomukseksi ”Koulutus 2010” -ohjelman täytäntöönpanosta

Marraskuussa 2003 komissio antoi tiedonannon ”Koulutus 2010” -ohjelman täytäntöönpanosta. Tiedonanto muodostaa luonnoksen väliraportiksi kevään 2004 Eurooppa-neuvostoa varten. Tiedonannossa korostetaan, että Lissabonin strategian toteuttaminen edellyttää kiireellisiä uudistuksia. Samanaikaisesti on otettava käyttöön neljä ensisijaista keinoa:[15]

- On keskitettävä uudistukset ja investoinnit ratkaiseviin seikkoihin kussakin maassa ottaen huomioon maan tilanne ja yhteiset tavoitteet.

- On määriteltävä elinikäistä oppimista koskevat yhtenäiset ja kattavat strategiat.

---

8 Eurooppalaisen korkea-asteen opetuksen alueen luominen, Berliinissä 19. syyskuuta 2003 pidetyn opetusministerien konferenssin kommunikea.

9 KOM(2003) 58, 5.2.2003.

10 KOM(2001) 331 lopullinen.

11 Neuvoston päätöslauselma liikkuvuusstrategian vahvistamisesta eurooppalaisella tutkimusalueella, EYVL C 367, 21.12.2001, s. 1.

12 SEK(2003) 146.

13 KOM(2003) 436 lopullinen, 18. heinäkuuta 2003.

14 2003/C 282/01.

15 KOM(2003) 685, osa II: Neljä keinoa onnistumiseen.

– On rakennettava vihdoinkin yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen Eurooppa, etenkin panemalla nopeasti täytäntöön eurooppalainen viitekehys korkea-asteen ja ammatillisen koulutuksen tutkintoja varten.

– On annettava oikea asema ”Koulutus 2010” -työohjelmalle, josta on tultava tehokkaampi väline kansallisen ja yhteisön politiikan muotoilua ja seurantaa varten.

1.3.Liikkuvuus – keskeinen kysymys Euroopalle

Liikkuvuuden yleistymisen ja paranemisen myönnetään yleisesti olevan tärkeä väline koulutusjärjestelmien nykyaikaistamisen kannalta. Maiden rajat ylittävä liikkuvuus opiskelutarkoituksessa vaikuttaa osaltaan Euroopan kansalaisten näkökulman laajenemiseen yli kansallisten rajojen ja kulttuurien, mikä valmistaa heitä työelämään ja aktiiviseen osallistumiseen laajemmassa Euroopassa, sekä eurooppalaisten koulutusjärjestelmien kansainvälistymiseen. Näin ollen se on tärkeä osa strategiaa vuoden 2010 taloudellisten ja sosiaalisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

Liikkuvuuteen osallistuvien koulutettavien henkilöiden lukumäärä on kuitenkin edelleenkin erittäin rajallinen. EU:n jäsenvaltioissa korkea-asteen opiskelijoista keskimäärin 6,2 prosentilla on jonkin muun maan kansalaisuus[16]. Muista EU:n/ETA:n jäsenvaltioista tulevien korkea-asteen opiskelijoiden osuus kaikista opiskelijoista on hiukan yli 2 prosenttia. Maiden väliset erot ovat merkittäviä, mutta vain kolmessa maassa tämä osuus on yli 5 prosenttia.

Niiden henkilöiden lukumäärä, jotka saavat yhteisön tukea koulutuksen puitteissa tai opettajan tai kouluttajan tehtävässä tapahtuvan maiden rajat ylittävän liikkuvuuden jaksoa varten, on kasvanut nopeasti yhteisön rahoittamien liikkuvuusohjelmien käynnistämisen jälkeen. Tuen saajat muodostavat silti ainoastaan pienen osan koko kohderyhmästä. Esimerkiksi Erasmus-ohjelmassa tuettiin vuonna 2002 noin 115 000 opiskelijan liikkuvuutta. Nämä opiskelijat muodostivat noin yhden prosentin Euroopan korkea-asteen opiskelijoiden vuosittaisesta kokonaismäärästä. Kun otetaan huomioon, että korkea-asteen opinnot kestävät keskimäärin 5 vuotta, tämä luku tarkoittaa, että noin 5 prosenttia opiskelijoista hyödyntää maiden rajat ylittävän liikkuvuuden jaksoa Erasmuksen puitteissa. Sokrates-päätöksessä määritetyn 10 prosentin tavoiteosuuden saavuttamiseksi Erasmus-liikkuvuuden täytyisi enemmän kuin kaksinkertaistua. Leonardo da Vinci -ohjelmassa tuettiin vuonna 2002 noin 45 000 harjoittelijan liikkuvuutta. Määrä ei vastaa lähimainkaan yhtä prosenttia Euroopassa ammatilliseen koulutukseen osallistuvista henkilöistä. Leonardo da Vinci -ohjelman puitteissa vuonna 2002 tuetun 5 500:n (30 Euroopan maata) liikkuvuutta hyödyntäneen kouluttajan joukossa oli sekä kouluttajia ja kielikouluttajia että henkilöstöjohtajia ja opastushenkilöstöä. Yhteisön ohjelmien puitteissa vain hyvin pieni määrä yleissivistävien koulujen opettajia (40 000 vuonna 2003) ja vain suhteellisesti suurempi määrä yliopisto-opettajia (16 000 vuonna 2002) on hyödyntänyt liikkuvuutta. Nämä liikkuvuusjaksot ovat usein hyvin lyhytkestoisia; esimerkiksi suurin osa liikkuvista yleissivistävien koulujen opettajista osallistuu tyypillisesti vain muutaman päivän kestäviin projektikokouksiin kumppanikoulussa.

---

[16] Opiskelijat, joilla on jonkin muun maan kansalaisuus, eivät kuitenkaan välttämättä ole liikkuvia opiskelijoita. Ensinnäkin monet korkea-asteen opiskelijat, joilla on jonkin muun maan kansalaisuus, saattavat olla eläneet koko ikänsä maassa, jossa opiskelevat. Toisaalta kasvava määrä perheitä elää sen maan ulkopuolella, jonka kansalaisia perheenjäsenet ovat; siksi opiskelijat, joilla on opiskelumaan kansalaisuus, voivat nyt olla myös maahan tulevia ja siten liikkuvia opiskelijoita.

Liikkuvuutta hyödyntävän koulutushenkilöstön suhteellisen pientä määrää selitetään yleensä viittaamalla tiettyihin ”esteisiin”, jotka hankaloittavat maiden rajat ylittävää liikkuvuutta tai jopa tekevät sen mahdttomaksi. Vuoden 1996 vihreän kirjan tarkoitus oli näiden esteiden tunnistaminen, ja siinä laadittiin toimintalinjoja niiden poistamiseksi. Viime vuosina, nimittäin vuoden 2001 suosituksen ja liikkuvuutta koskevan toimintasuunnitelman laatimisen jälkeen, painopiste on ollut useammin liikkuvuuden aktiivisessa edistämisessä. Itse asiassa liikkuvuuden aktiivisen edistämisen ja sen esteiden poistamisen välillä ei ole selvää rajaa, ja edellisen korostamisessa jälkimmäisen sijaan on kyse ennemminkin asian esittämistavasta kuin asiasisällöstä.

Jos esteitä kuitenkin tulkitaan suppeammin ja viitataan ainoastaan oikeudellisiin ja hallinnollisiin esteisiin, niin jonkin verran edistystä (esim. oleskelulupien tai sosiaaliturvaetujen siirrettävyyden osalta) on ehdottomasti saavutettu vuoden 1996 jälkeen sekä jäsenvaltioiden että yhteisön tasolla[17]. Tämä ei silti voi peittää sitä tosiasiaa, että joukko tällaisia esteitä on yhä olemassa, erityisesti mitä tulee sosiaaliturvaan, verotukseen ja etenkin ulkomailla suoritettujen opintojaksojen ja tutkintotodistusten tunnustamiseen tutkintoja ja ammatinharjoittamista varten.

Liikkuvuuden edistäminen merkitsee sekä sen etujen markkinoimista että asianmukaisesta taloudellisesta tuesta ja hyvistä järjestelyistä, kuten kielellisestä ja kulttuurisesta valmistautumisesta, huolehtimista. Kaikissa näissä seikoissa on edistytty, mistä todistavat esimerkiksi liikkuvuutta koskevien osien kasvu ja laadullinen parantuminen yhteisön toimintaohjelmissa. Edellä esitetty näyttö todella liikkuvien koulutettavien henkilöiden osuudesta kuitenkin osoittaa selvästi, että paljon enemmän on vielä tehtävä. Ihmiset on vakuutettava opiskeluun liittyvän liikkuvuuden eduista sekä tällaisen liikkuvuuden hyödystä oppilaitoksille, yrityksille ja yhteiskunnalle yleensä. Parempi valmistautuminen liikkuvuuteen voi varmasti myötävaikuttaa asiaan. Kasvavaan liikkuvuutta koskevaan kysyntään vastaaminen on kuitenkin mielekästä ainoastaan tilanteessa, jossa tarjonta voi taata, että kysyntä tyydytetään kohtuullisessa määrin.

On selvää, että liikkuvuuden tehokas edistäminen ei onnistu, jos ei oteta huomioon kaikkia näitä näkökohtia. Se, että käsitellään ainoastaan yhtä strategian näkökohtaa kerrallaan, ala alalta, ongelma ongelmalta, rajoittaa tehokkuutta ulottuvuuden ja vauhdin kannalta. On tullut aika omaksua kokonaisvaltaisia ja paremmin koordinoituja lähestymistapoja kansallisella tasolla, Euroopan unionin tuella.

2. ANALYYTTINEN YHTEENVETO

Tämä luku on jaettu kolmeen osaan. Ensimmäisessä osassa esitetään tärkeimmät kansallisten hallitusten kertomuksissa esille tulleet horisontaaliset näkökohdat. Toisessa osassa, suosituksen rakennetta noudattaen, tehdään yhteenveto toimenpiteistä, joita kansallisella tai alueellisella tasolla on toteutettu kaikkien suosituksen kattamien henkilöryhmien (2.2.1), opiskelijoiden (2.2.2), koulutuksessa olevien (2.2.3), vapaaehtoisten (2.2.4) sekä opettajien ja kouluttajien (2.2.5) osalta. Se perustuu yksinomaan kaikilta jäsenvaltioilta sekä Norjalta, Islannilta, Puolalta ja Unkarilta saatuihin kertomuksiin. Yhteenveto on analyyttinen, ja siinä keskitytään erilaisten kansallisten kertomusten suuntauksiin ja yhteisiin piirteisiin.

---

[17] Asiaan liittyvää tietoa saa ammattitaitoa ja liikkuvuutta koskevan toimintasuunnitelman toteutumista koskevasta tiedonannosta.

Kolmannessa osassa kerrotaan komission sille osoitettujen suositusten täytäntöön panemiseksi toteuttamista toimista sekä muista vastaavista toimista yhteisön tasolla.

2.1.Horisontaaliset kysymykset

Kaikissa kertomuksissa tunnustetaan liikkuvuuden tärkeys ja siihen liittyvien aktiivisten politiikkojen tarve. Jäsenvaltioiden välillä on kuitenkin huomattavia eroja mitä tulee aktivointiasteeseen, joka johtaa tällaisten politiikkojen täytäntöön panemiseksi tarvittaviin uusiin toimenpiteisiin.

Vain muutamalla jäsenvaltiolla on selvästi määritelty yleistä tai alakohtaista liikkuvuutta koskeva kansallinen strategia. Lisäksi harvoilla mailla on kokonaisvaltaiset (ministeriöiden rajat ylittävät) koordinointirakenteet, jotka – ollessaan yhteentoimivat sekä hajautettujen että keskitettyjen kansallisten järjestelmien kanssa – voisivat edistää tehokkaampaa lähestymistä aktivointikysymyksiin.

Yhteisön toimintaohjelmilla (Sokrates, Leonardo da Vinci, Nuoriso) on tärkeä rooli kaikkialla. Joissakin maissa niiden rinnalla on käytössä muita toimia (kahdenvälisiä järjestelyjä, kansallisia tai alueellisia aloitteita jne.), mutta monissa maissa ne näyttävät olevan organisoidun sisään- ja ulospäin suuntautuvan liikkuvuuden ainoa väline.

Vain harvoissa kertomuksissa mainitaan erikseen kysymys liikkuvuuden oikeudellisista tai hallinnollisista esteistä, kuten oleskeluluvista, sosiaaliturvasta ja verotuksesta. Tässä yhteydessä on kuitenkin mainittava, että useimmat kertomukset kattavat ainoastaan vuodesta 2001 lähtien toteutetut toimenpiteet.

Ehdotukset lisätoimista yhteisön tasolla ovat erittäin heterogeenisiä; siitä huolimatta joitakin seikkoja (avustusten siirrettävyyttä, parempia tilastotietoja, opettajien liikkuvuutta) ehdottavat useat maat.

2.2.Havaittu edistys kansallisella tasolla

2.2.1. Suosituksen kaikkia kohderyhmiä koskevat laajamittaiset toimenpiteet

Liikkuvuuden varsinaisten **oikeudellisten ja hallinnollisten esteiden** poistaminen (suosituksen **toimenpide 1.a**) on horisontaalinen kysymys. Tämä, yhdistettynä käsitteen ”este” epäselvyyteen, saattaa jossain määrin selittää, miksi esteiden poistamiseen ei kiinnitetty erityistä huomiota useimmissa kansallisissa kertomuksissa, joissa sen sijaan oli päädytty korostamaan aktiivisia toimenpiteitä. Itse asiassa edistystä esteiden poistamisessa ei joko mainittu kertomuksissa lainkaan, ei erillisenä näkökohtana eikä viitattaessa tiettyihin toimenpiteisiin, tai se mainittiin vain ohimennen. Korkea-asteen opiskelijoiden ryhmän kohdalla tämä saattaa kertoa merkittävistä parannuksista. Muiden ryhmien (kouluttajat, vapaaehtoiset, opettajat) kohdalla maininnan puuttuminen näyttäisi päinvastoin kertovan heikosta edistyksestä.

Kaikissa maissa on kahden viime vuoden aikana toteutettu suuri määrä toimia **kielellisten ja kulttuuristen esteiden** vähentämiseksi (**toimenpide 1.b**). Jotkin näistä on liitetty yhteisön aloitteisiin (valmistautuminen liikkuvuusjaksoon; eurooppalaisen laatumaininnan myöntäminen, eurooppalaisen kielisalkun tai yhteisen eurooppalaisen kieliviitekehyksen[18] käyttäminen). Kertomuksista käy ilmi suuntaus kohti kahden vieraan kielen tuomista

[18] Euroopan neuvoston kehittämä.

kouluopetukseen (vakiintunut tosiasia joissakin maissa), ja vieraiden kielten oppimisesta varhaisessa vaiheessa on myös tulossa yleisempää. Joissakin maissa oppilaitokset, jotka täyttävät tietyt kielelliset edellytykset, voidaan määritellä ”Eurooppa-kouluiksi”. Opettaminen tai kouluttaminen vieraalla kielellä on – vaikkakin vielä suhteellisen harvinaista – herättämässä kasvavaa kiinnostusta entistä useampien kokeiluhankkeiden toteuttamisen myötä.

Yhteisön ohjelmat ovat useissa maissa pääasialliset liikkuvuusvälineitä koskevat aloitteet sekä järjestelyjen että taloudellisen tuen osalta. Siksi yhteisön avustusten täydentäminen esiintyy usein liikkuvuuden rahoittamiseksi toteutettujen toimien joukossa. Muihin vastaaviin toimiin kuuluu joukko kahdenvälisiä ja alueellisia aloitteita, jotka useissa tapauksissa olivat jo olemassa ja joita kahden viime vuoden aikana on laajennettu, parannettu tai yksinkertaisesti jatkettu. Myös sisäänpäin suuntautuvaa liikkuvuutta käsiteltiin muutamissa tapauksissa. Suosituksessa esitettyjen erityisten seikkojen (**toimenpide 1.c**) kohdalla raportoidaan paikoitellen **avustusten siirrettävyyden** parantumisesta, mutta se otetaan esiin myös kiistanalaisena kysymyksenä, johon on puututtava yhteisön tasolla.

Kaikissa maissa on ponnisteltu ns. **eurooppalaisen pätevyysalueen** (**toimenpide 1.d**) edistämiseksi panemalla täytäntöön selkeyttä lisääviä yhteisön välineitä. Europass-järjestelmä on voittanut alaa kaikissa jäsenvaltioissa, ja tutkintotodistuksen lisäosan käyttämisestä on tulossa yleinen käytäntö. Kaikissa maissa työskennellään myös todistusten lisäosien käyttöön ottamiseksi. Tätä alaa luonnehtivat yleisesti ottaen yhteistyö ja yhteiset näkökannat tulevasta kehityksestä sekä maiden välillä että kansallisen ja yhteisön tason välillä (ks. kohta 2.3.3).

Toimista niiden tukien ulottamiseksi maahan tuleviin liikkuviin henkilöihin, jotka ovat tarjolla maassa oleskeleville vastaaville henkilöryhmille (**toimenpide 1.e**), ei ole juurikaan raportoitu. Jotkin maat yksinkertaisesti ilmoittavat tämän olevan jo tosiasia, niin että lisätoimia ei pidetä tarpeellisina. Joitakin erityistoimenpiteitä mainitaan, kuten kiintiöt opiskelija-asuntoloissa. **Ulospäin suuntautuvan liikkuvuuden** osalta (**toimenpide 1.g**) erityiset uudet aloitteet eivät ole yleisiä; useat maat viittaavat neuvoston asetuksen N:o 1408/71[19] soveltamiseen, ja monet niistä mainitsevat, että taloudellisen tuen järjestelmät koskevat myös liikkuvia opiskelijoita. Joistakin parannuksista on ilmoitettu **kolmansien maiden kansalaisten** kohdalla (**toimenpide 1.h**), etenkin yksinkertaistetuista maahantulomenettelyistä ja erityisestä taloudellisesta tuesta.

Opiskelumahdollisuuksista, tutkintotodistusten tunnustamisesta ja käytännön kysymyksistä on saatavilla kaikkialla Euroopassa **tietoa ja opastusta** liikkuvuudesta kiinnostuneille henkilöille (**toimenpide 1.f**), ja sitä tukevat monet aloitteet useimmiten eurooppalaisten verkkojen, kuten Euroguidance ja Naric, yhteydessä. Internet-portaalit toimivat nykyään perinteisempien välineiden rinnalla. Kahden viime vuoden osalta useimmat maat ilmoittavat olemassa olevien aloitteiden laajentamisesta ja parantamisesta uusien toimenpiteiden luomisen sijaan.

2.2.2. Todellisia parannuksia opiskelijoiden kannalta

ECTS-järjestelmän käytön, joka helpottaa opintojaksojen tunnustamista kotimaassa tutkintoa varten (**toimenpide 2.a**), ilmoitettiin lisääntyneen, ja siitä on tulossa yleinen käytäntö. Kaikissa maissa ECTS-järjestelmää käytetään Erasmus-liikkuvuuden helpottamiseksi, ja suurin osa maista on ottanut käyttöön tai on kehittämässä kansallisia opintosuoritusten ja

---

[19] Neuvoston asetus (ETY) N:o 1408/71, annettu 14 päivänä kesäkuuta 1971, sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin ja heidän perheenjäseniinsä, EYVL 149, 5.7.1971, s. 2.

arvosanojen järjestelmiä, jotka ovat yhteentoimivia ECTS:n kanssa tai vastaavat sitä. Muutamat maat ovat tosiaan valinneet ECTS:n kansalliseksi opintosuoritusten ja arvosanojen järjestelmäkseen. Useissa maissa toteutetaan myös kansallisia tiedotuskampanjoita ECTS:n käytön edistämiseksi.

Useat maat ottivat esiin kysymyksen muista **akateemisten tutkintojen tunnustamisen** parantamiseksi toteutettavista toimenpiteistä (**toimenpide 2.b**), mutta usein vain painottaakseen korkea-asteen oppilaitosten itsenäisyyttä sen sijaan, että olisivat ilmoittaneet todellisista edistysaskelista. Sekä ulkomaalaisia opiskelijoita että ulkomailla vietetyn opintojakson jälkeen kotiin palaavia opiskelijoita koskevissa tunnustamiskysymyksissä yliopistot tekevät yleensä yksittäisiä päätöksiä, ja niihin liittyy tavallisesti opiskelijoiden käytettävissä oleva valitusmenettely. Jotkin maat ovat kuitenkin perustaneet kansallisen viraston, joka avustaa yliopistoja tunnustamisasioissa ja voi myös toimia kansallisten viranomaisten neuvonantajana.

Tutkintotodistuksen lisäosan käyttö tunnustamisen helpottamiseksi (**toimenpide 2.c**) on lisääntymässä ja saa laajaa poliittista kannatusta, mikä vahvistettiin vuoden 2003 ministerikokouksessa, jossa asetettiin tavoitteeksi, että kaikki vuodesta 2005 lähtien valmistuvat opiskelijat saavat tutkintotodistuksen lisäosan automaattisesti ja ilmaiseksi, laadittuna jollakin laajasti puhutulla eurooppalaisella kielellä[20]. Jotkin maat ovat hyväksyneet lainsäädäntöä, jolla tehdään tämän lisäosan myöntäminen tutkintotodistuksen kanssa yliopistoille pakolliseksi – vaihtoehto, jota harkitsevat useat muut maat. Muut mieluummin suosittelevat tutkintotodistuksen lisäosan käyttöä ja kannustavat siihen. Monissa maissa yhteisön tasolla kehitettyä tutkintotodistuksen lisäosan mallia on hiukan muutettu sen käytön helpottamiseksi kansallisissa yhteyksissä.

Liikkuvuuden edistämiseksi opiskelijoiden ja oppilaiden keskuudessa (**toimenpide 2.d**) on tehty suuri määrä aloitteita. Niihin kuuluu erityisesti kansallisten viranomaisten hyväksymä uusi lainsäädäntö, joka liittyy taloudellisiin kysymyksiin (siirrettävät avustukset, täydennysjärjestelmät) sekä laajempiin yleisiin edellytyksiin: kielikurssien tarjoaminen, yhteisten tutkintojen edistäminen ja helpottaminen sekä toisessa maassa tapahtuvan käytännön harjoittelun helpottaminen. Käynnistettyihin muihin kuin lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin kuuluvat käytännön apu, tiedotus ja opastus, joita tarjoavat oppilaitokset tai yhteisön ohjelmia käyttävät kansalliset virastot.

Yhtä vaihtelevia ovat toimet, joita toteutetaan **opiskelijoiden sopeuttamiseksi** vastaanottaviin koulutusjärjestelmiin (**toimenpide 2.f**). Useissa tapauksissa tämä merkitsee, että oppilaitokset tarjoavat käytännön apua tai palveluita (erityisesti asumiseen liittyviä), mikä ei liity laajempiin poliittisiin toimenpiteisiin. Maahan tulevia opiskelijoita koskevien menettelyjen yksinkertaistaminen mainitaan harvemmin. Useat maat toteavat kuitenkin, että niiden koulutusjärjestelmät ovat jo erittäin monikulttuurisia ja että sopeutuminen ei näytä olevan ongelma. Toisaalta erityishuomiosta, jota kiinnitetään sopeutumiseen uudelleen lähettävään oppilaitokseen ulkomailla suoritetun opintojakson jälkeen, kerrotaan vain harvoin, ja silloin viitataan yleensä yhteisön tunnustamis- ja selkeyttämisjärjestelyiden käyttöön.

Vaikka muutamat maat ilmoittavat, että maahan tulevat opiskelijat voivat käyttää ilmaiseksi kansallisia sairausvakuutusjärjestelmiä, ei näytä siltä, että hiljattain olisi toteutettu erityisiä

---

[20] Berliinissä 19. syyskuuta 2003 aiheesta ”Eurooppalaisen korkea-asteen opetuksen alueen luominen” pidetyn yhteisön ministerien konferenssin julkilausuma.
Ks. http://www.bologna-berlin2003.de/en/communique_minister/index.htm.

toimia, jotta opiskelijat voisivat helpommin esittää todisteen siitä, että he **kuuluvat jonkin terveydenhoitojärjestelmän tai sairausvakuutuksen piiriin** (**toimenpide 2.e**).

2.2.3. Koulutuksessa olevien liikkuvuus edelleen jäljessä

Kaikissa jäsenvaltioissa täytäntöön pannun **Europass-todistusjärjestelmän** käyttö mainitaan usein ainoana toimena, joka on toteutettu ulkomailla ammatillisen koulutuksen puitteissa suoritetun opintojakson arvostuksen lisäämiseksi kotimaassa (**toimenpide 3.a**). Joitakin muita toimenpiteitä mainitaan, tyypillisesti erityisten kahdenvälisten tai alueellisten liikkuvuusjärjestelyjen yhteydessä, mutta niihin kuuluu myös esimerkki todistuksesta, joka on laadittu erityisesti ulkomailla suoritettujen koulutusjaksojen rekisteröimiseksi.

Ammatillisten tutkintojen selkeyden lisäämisen (**toimenpide 3.b**) katsotaan luonnollisesti olevan yhteisötason yhteistyön kysymys. Useimmat raportoidut toimenpiteet koskevat itse asiassa todistusten lisäosan (tai hiukan mukautetun vastaavan kansallisen välineen) valmistelua ja ammattitutkinnoista tietoa antavien kansallisten tiedotuskeskusten vähittäistä perustamista. Tämän voidaan katsoa olevan todiste toisiinsa lähentyvistä näkökannoista ja menestyksekkäästä yhteistyöstä eri maiden sekä kansallisen ja yhteisön tason välillä.

Liikkuvuuden vaikutus koulutuksessa olevien **sosiaaliseen suojeluun** (**toimenpide 3.c**) ei ole kovin selkeä. Jotkin maat huomauttavat, että tällaisten henkilöiden asema saattaa vaihdella (esim. palkatut työntekijät, opiskelijat, jotka eivät saa palkkaa) ja että tämän takia heidän sosiaaliturvansa vaihtelee. Vain pari maata ilmoittaa viimeaikaisista erityistoimenpiteistä. **Toimenpiteen 3.d** osalta (helpotetaan todisteen esittämistä siitä, että ulkomailla koulutukseen osallistuvalla henkilöllä on käytössään riittävät varat) on todettava, että direktiivin 93/96/ETY mukaisesti ulkomailla koulutukseen osallistuvan henkilön tarvitsee ainoastaan ilmoittaa, että hänellä on käytössään riittävät varat, tarvitsematta esittää siitä todistetta.

2.2.4. Vapaaehtoisten liikkuvuus: poistettava pullonkaula

Vapaaehtoistyön etuja ja hyötyjä arvostetaan yleisesti, ja joillakin mailla on pitkä vapaaehtoistyön perinne, mutta **vapaaehtoisten erityisasema** ei vieläkään saa tunnustusta kansallisissa oikeudellisissa ja hallinnollisissa viitekehyksissä (**toimenpide 4.a**). Vapaaehtoistyö on edelleen useimmiten epävirallista toimintaa, jonka asema on epäselvä, ja siihen suhtaudutaan usein eri tavalla eri maissa. Kansainvälisesti hyväksytyn vapaaehtoistyön määritelmän ja tunnustamisen puuttuminen aiheuttaa rajoituksia ja käytännön ongelmia viisumien ja oleskelulupien saamisessa, mikä haittaa suuresti vapaaehtoisten liikkuvuutta.

Muutamissa maissa vapaaehtoistyö **rinnastetaan työhön** (mikä on ristiriidassa **toimenpiteen 4.d** kanssa), etenkin silloin, kun vapaaehtoistyö on pitkäaikaista. Siihen sovelletaan siten samoja säännöksiä, lähinnä verotuksellisia, koska taskurahaa ja muita etuisuuksia (kuten ilmaista ruokaa ja asuntoa) kohdellaan tulona. Joissakin maissa vapaaehtoiset tarvitsevat työluvan. Toisaalta jos vapaaehtoisten katsotaan olevan työssä, tämä oikeuttaa heidät periaatteessa sosiaaliturvaetuuksiin.

Vapaaehtoistyö yhteisön tasolla tapahtuu pääasiassa Nuoriso-ohjelmaan kuuluvan nuorten eurooppalaisen vapaaehtoistyön kautta; ohjelman perussäädöksessä kehotetaan myös liikkuvuuden esteiden poistamiseen. Nuorten eurooppalainen vapaaehtoistyö on ollut tärkeässä roolissa vapaaehtoistyön konseptin ja erityisesti vapaaehtoisten liikkuvuuden edistämisessä monissa jäsenvaltioissa, joissa vapaaehtoistyötä pidetään lähinnä hyväntekeväisyystoimintana.

Nuorten eurooppalaiseen vapaaehtoistyöhön osallistuneet saavat todistuksen vapaaehtoistyöjaksonsa päätteeksi (ei tunnustettu muodollisena pätevyytenä). Tämä näyttäisi olevan ainoa tapaus, jossa ulkomailla suoritetusta **vapaaehtoistyöstä myönnetään todistus** (**toimenpide 4.b**). Yhdessä maassa todistus nuorten eurooppalaisesta vapaaehtoistyöstä on toiminut pohjana täydellisemmälle taitoluettelolle, jolle haetaan virallista hyväksyntää.

Kyseinen ohjelma on myös ainoa tapaus, jossa vapaaehtoiset ovat automaattisesti vakuutettuja (komission toimesta) suorittaessaan vapaaehtoistyöjaksoa ulkomailla (**toimenpide 4.c**). Liikkuvuutta hyödyntävien vapaaehtoisten **vakuutus- ja sosiaalietuustilanne** mainitaan harvoin viittaamatta nuorten eurooppalaiseen vapaaehtoistyöhön.

2.2.5. Opettajien ja kouluttajien liikkuvuus: ratkaiseva heikkous

Hyvin vähän on ilmeisesti toteutettu opettajien ja kouluttajien **lyhytaikaiseen maasta toiseen siirtymiseen** liittyviä erityistoimia (**toimenpide 5.a**). Suosituksessa kehotettiin erityisesti ottamaan tämä kysymys huomioon ja edistämään yhteistyötä, jotta opetushenkilöstölle ja heidän oppilaitoksilleen voitaisiin tarjota puitteet asianmukaisten vastausten kehittämiseen. Vaikka jotkin maat huomauttavat, että vastuu tällä alalla kuuluu yksittäisille oppilaitoksille opettajien ja kouluttajien työnantajina, puuttuu niiltä useimmiten poliittinen kehys, joka tukisi henkilöstön lyhytaikaista siirtymistä ja antaisi oppilaitoksille mahdollisuuden kannustaa tähän.

Kansallisissa kertomuksissa korostetaan joitakin tapauksia, joissa kansallinen liikkuvuusstrategia on olemassa. Muissa tapauksissa on selvää, että aloitteet ovat alueellisia tai paikallisia ja heijastavat vastuualueiden tasoja tietyissä maissa. Tällaiset aloitteet tarvitsevat lisäkannustusta ja niitä pitäisi yleistää.

On myös toteutettu joitakin kahdenvälisellä tasolla maiden tai alueiden välillä järjestettyjä vaihto-ohjelmia samoin kuin joitakin toimenpiteitä, joiden tavoite on ulkomaanjaksojen parempi tunnustaminen. Maahan tulevien opettajien ja kouluttajien liikkuvuuden helpottamiseksi toteutettuja aloitteita näyttää olevan hyvin vähän. Poikkeuksena on korkea-asteen koulutuksen professoreille joskus tarjottu mahdollisuus opettaa muilla kuin maan virallisella kielellä. On syytä mainita, että joissakin jäsenvaltioissa käyttöön otetut toimenpiteet muissa maissa koulutettujen opettajien työhön ottamiseksi ovat usein seurausta yrityksistä helpottaa opettajapulaa. Ne eivät siis kerro yhteensovitetusta politiikasta, jonka tarkoitus olisi kouluopetuksen järjestelmien välisen liikkuvuuden edistäminen opetuksen eurooppalaisen ulottuvuuden vahvistamiseksi.

Useimmat näistä aloitteista vaikuttavat osaltaan myös **eurooppalaisen ulottuvuuden** tuomiseen opettajien ja kouluttajien työympäristöön (**toimenpide 5.c**). Vaikka joidenkin aloitteiden puitteissa on luotu uusia, monikulttuurisesti suuntautuneita tutkintoja ja lisätty olemassa oleviin ohjelmiin kansainvälisiä elementtejä, eurooppalaisen ulottuvuuden sisällyttämisestä kansallisella tasolla annettavaan opettajien peruskoulutukseen tai käytännön harjoitteluun on kuitenkin vain vähän merkkejä. Vaikka vaihtoja pidetään tehokkaimpana tapana edistää opettamisen ja kouluttamisen eurooppalaistumista, ne eivät todellakaan ole yleisiä järjestelmien sisällä ja niihin osallistuu ainoastaan rajallinen määrä koulutushenkilöstöä. Opettajankoulutuksessa ja koulusektorilla tarvitaan huomattavia lisätoimia, jos vaihtoihin osallistuminen ja tilapäiset siirtymiset muihin Euroopan maihin halutaan tunnustaa ja hyväksyä opettajan uran tärkeinä osatekijöinä.

Korkea-asteen koulutuksen osalta jotkin maat mainitsevat **liikkuvuuden opettajan uran normaalina osana** (**toimenpide 5.d**). Tämä rajoittuu kuitenkin suurelta osin yliopistojen

opetushenkilökunnan uraan. Huomionarvoista on, että maininnat sellaisten esimerkkien olemassaolosta puuttuvat kokonaan, joissa opetusvaihdossa vietetyt jaksot tai muut liikkuvuuden muodot yhdistettäisiin urakehitykseen.

2.3.Edistys yhteisön tasolla

Kahden viime vuoden aikana komissio on toteuttanut useita toimia, joiden tavoite on ollut sille suosituksessa osoitettujen erityisten kehotusten täytäntöönpano ja toimintasuunnitelman ehdotusten noudattaminen.

2.3.1. Yhteistyö

Liikkuvuutta käsittelemään on perustettu **erityistyöryhmä**, jolla on kaksi tehtävää: se toimii **liikkuvuutta käsittelevänä asiantuntijaryhmänä**, joka on vastuussa vuoden 2001 suosituksen täytäntöönpanon valvomisesta, ja samalla työryhmänä, joka edistää ”Koulutus 2010” -seurantaohjelman tavoitteita 3.4 (**Liikkuvuus**) ja 3.5 (**Eurooppalainen yhteistyö**). Ensimmäinen kertomus sen toiminnasta on laadittu[21].

2.3.2. Tiedotus ja opastus

Tärkein saavutus opiskelumahdollisuuksia koskevan tiedotuksen ja opastuksen tarjonnassa on Internetin **Ploteus-portaali**, joka otettiin käyttöön maaliskuussa 2003[22]. Ploteus tarjoaa kansalaisille tietoa opiskelumahdollisuuksista kaikkialla Euroopassa, koulutusjärjestelmien rakenteesta, vaihtomahdollisuuksista ja muista opiskelutarkoituksessa liikkumiseen liittyvistä kysymyksistä. Tietosisällöistä huolehtii suureksi osaksi Euroguidance-verkko. Ploteus on myös osa eurooppalaista ammatillisen liikkuvuuden portaalia eli eurooppalaisten työmarkkinoiden tietojärjestelmää, joka otettiin käyttöön syyskuussa 2003[23]. Tämänhetkinen Ploteus-portaali, jota käytetään nyt keskimäärin 1 500 kertaa päivässä, on vain ensimmäinen askel. Tarkoitus on, että siitä kehitetään palvelu, joka tarjoaa kansalaisille mahdollisuuden tutustua suoraan opiskelumahdollisuuksia koskevaan tietoon tekemällä kansallisista palveluista Euroopan laajuisesti yhteentoimivia. Toimivaltaisten kansallisten viranomaisten kanssa käytyjen keskustelujen jälkeen on käynnistetty tarjouskilpailu, ja kehitystyö alkaa vuoden 2004 alkupuolella.

2.3.3. Ammatillisen koulutuksen ja korkea-asteen koulutuksen tutkintojen ja pätevyyksien selkeys

Tutkintojen ja pätevyyksien selkeys on osoittautunut alaksi, jolla saavutetaan paljon edistystä eurooppalaisella yhteistyöllä. Korkea-asteen koulutuksessa **ECTS-järjestelmän** ja **tutkintotodistusten lisäosan** käytöstä on tulossa yleinen käytäntö, ja komissio on aktiivisesti edistänyt ja tukenut Bolognan prosessin eri osia. Vuonna 2004 komissio antaa ECTS-tunnuksen kaikille oppilaitoksille, jotka soveltavat ECTS-järjestelmää kaikissa ensimmäisen syklin ja toisen syklin tutkinto-ohjelmissa. Ammatillisessa koulutuksessa selkeyttä lisääviä välineitä on edistetty Kööpenhaminan julistuksella.

Ammatillisten tutkintojen selkeyttä käsittelevän eurooppalaisen foorumin työ on johtanut yhteisymmärrykseen **todistusten lisäosan** yhteisestä rakenteesta. Tällaisia todistuksia, joissa selitetään, mitä jokin tietty tutkinto merkitsee pätevyyden kannalta ja suhteessa kyseiseen

---

21 Ks. http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/doc/mobility_en.pdf.

22 Ks. http://www.ploteus.net.

23 Ks. http://europa.eu.int/eures.

koulutusjärjestelmään, kehitetään nyt kaikissa jäsenvaltioissa yhteistä kaavaa noudattaen[24]. Jotta kansalaisille ja koulutuksen järjestäjille voitaisiin tarjota yhteyspiste, josta saa tietoa kaikista tutkintoihin liittyvistä kysymyksistä, on kaikissa jäsenvaltioissa perustettu **ammattitutkinnoista tietoa antavia kansallisia tiedotuskeskuksia** (NRP)[25], tai niitä ollaan perustamassa. Näillä toimilla on pantu täytäntöön erityisesti suosituksen **toimenpiteet III.e ja 2.b**.

Ansioluetteloiden yhteinen eurooppalainen malli, jonka laatimiseen erityisesti kehotettiin Lissabonissa vuonna 2000 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston päätelmissä[26], määriteltiin komission maaliskuussa 2003 antamassa suosituksessa[27]. Siitä lähtien se on ollut saatavilla sekä paperiversiona että Internetissä, tarkemmin sanottuna Cedefop-keskuksen www-sivustolla (jolta oli syyskuuhun 2003 mennessä ladattu yli 500 000 ansioluetteloa) sekä eurooppalaisen ammatillisen liikkuvuuden portaalissa[28].

Edellä mainitun Kööpenhaminan julistuksen jatkoksi komissio antoi [ ] 2003 ehdotuksen päätökseksi **yhteisistä tutkinto- ja pätevyysvaatimuksia selkeyttävistä puitteista (Europass-todistus)**[29], jonka tavoite on järkeistää nykyisiä selkeyttä lisääviä välineitä sekä niihin liittyviä täytäntöönpanoelimiä ja tukiverkkoja etenkin suosituksen **toimenpiteen III.e** toteuttamiseksi. Europass-järjestelmässä kootaan eurooppalaisen ansioluettelon ympärille Mobilipass-todistus (joka korvaa Europass-todistuksen), tutkintotodistusten lisäosa, todistusten lisäosa ja eurooppalainen kielisalkku. **Mobilipass**-todistukseen kansalaiset voivat kirjata kaikentasoiset ulkomailla opiskelutarkoituksessa vietetyt jaksot. Myöhemmin voidaan ottaa mukaan muitakin asiakirjoja, joissa keskitytään tarkemmin tiettyihin aloihin tai taitoihin.

2.3.4. Euroopan kielten teemavuosi ja kieliä koskeva toimintasuunnitelma

Kun **Euroopan kielten teemavuosi** käynnistettiin vuonna 2001, poliittinen tavoite oli jo selvä: kaikkien oppivelvollisuutensa suorittaneiden on pystyttävä kommunikoimaan vähintään kahdella eurooppalaisella kielellä äidinkielensä lisäksi ja nojautumaan tähän taitoon koko elämänsä ajan. Euroopan kielten teemavuoden 2001 laajempi tavoite oli edistää elinikäistä kielten oppimista korostamalla kielten oppimisen kulttuurisia, kasvatuksellisia, taloudellisia ja henkilökohtaisia etuja. Koko vuoden ajan kielipoliittisia kysymyksiä tuotiin todella julkisuuteen lähempää tarkastelua varten. Vuoden vaikutus oli erityisen vahva ammattilaisten (opettajien ja opiskelijoiden) sekä päättäjien keskuudessa, mikä johti useisiin merkittäviin poliittisiin tapahtumiin.

Euroopan kielten teemavuoden menestyksen huomioon ottaen Euroopan parlamentin 13. joulukuuta 2001 hyväksymässä päätöslauselmassa kehotettiin toimiin **kielten oppimisen ja kielellisen monimuotoisuuden** edistämiseksi. Helmikuun 14. päivänä 2002 kokoontunut koulutusneuvosto kehotti jäsenvaltioita ryhtymään konkreettisiin toimenpiteisiin ja Euroopan komissiota laatimaan ehdotuksia näillä aloilla. Euroopan komissio on vastannut kehotukseen laatimalla kieliä koskevan toimintasuunnitelman, jonka se hyväksyi 24. heinäkuuta 2003[30].

---

24 Ks. http://www.cedefop.eu.int/transparency/certsupp.asp.

25 Ks. http://www.cedefop.gr/transparency/refpoint.asp.

26 Päätelmä 26. Ks. http://ue.eu.int/fr/Info/eurocouncil/index.htm.

27 Komission suositus, annettu 11 päivänä maaliskuuta 2002, ansioluettelon yhteisestä eurooppalaisesta mallista, C(2002) 516, EYVL L 79, 22.3.2002, s. 66.

28 Ks. http://www.cedefop.eu.int/transparency/cv.asp tai http://europa.eu.int/eures.

29 KOM(2003) 796 lopullinen.

30 KOM(2003) 449 lopullinen.

Kieliä koskevassa toimintasuunnitelmassa esitetään taustat ja keskeiset poliittiset tavoitteet, joihin pyritään kolmella laajalla osa-alueella: tuodaan elinikäisen oppimisen hyödyt kaikkien kansalaisten ulottuville, parannetaan kieltenopetuksen tasoa ja luodaan kielimyönteinen ympäristö. Toimintasuunnitelma sisältää konkreettisia ehdotuksia toimista, jotka toteutettaisiin EU:n tasolla ja joilla tuettaisiin paikallis-, alue- ja keskusviranomaisten toimenpiteitä. Toimissa hyödynnetään nykyisistä yhteisön ohjelmista ja toimista saatavia resursseja. Komissio tarkastelee vuonna 2007 uudelleen kaikilla tasoilla toteutettuja toimia ja raportoi asiasta Euroopan parlamentille ja neuvostolle.

2.3.5. Yhteisön liikkuvuusohjelmat

Liikkuvuushankkeiden laadusta tehtiin **Leonardo da Vinci -**ohjelmalle ensisijainen tavoite kauden 2003–2004 ehdotuspyynnössä. Etusija annetaan hankkeille, joissa painotetaan kielellistä ja kulttuurista valmistautumista, annetaan selkeät tiedot liikkuvuusjaksojen tavoitteista, sisällöstä ja kestosta sekä opetuksesta, ohjauksesta ja sponsoroinnista ja haetaan tunnustusta liikkuvuusjakson aikana hankituille taidoille ja pätevyyksille. ”Liikkuvuuden laatua koskevaa toimintasuunnitelmaa”, johon kuuluu mm. Leonardo da Vinci -kumppanuutta koskevan peruskirjan laatiminen, valmistellaan parhaillaan pitäen silmällä kauden 2005–2006 ehdotuspyyntöä.

Erasmus-yliopistoja koskeva peruskirja ja Erasmus-opiskelijoita koskeva peruskirja otettiin käyttöön vuonna 2003 opiskelijoiden liikkuvuuteen liittyvien järjestelyjen laadun parantamiseksi. Ensin mainittu peruskirja, joka antaa oikeuden osallistua Erasmus-ohjelmaan, myönnetään ainoastaan korkea-asteen oppilaitoksille, jotka sitoutuvat Erasmuksen perusperiaatteisiin ja tiettyihin laatuehtoihin ja -edellytyksiin. Erasmus-opiskelijoita koskeva peruskirja sisältää tietoa opiskelijoiden oikeuksista ja velvollisuuksista, ja siinä mainitaan muun muassa heidän oikeutensa ilmaiseen opetukseen ja ulkomailla suoritettujen opintojen tunnustamiseen.

Lukuvuonna 2000–2001 **Erasmus-ohjelmassa tapahtuvaan opetushenkilöstön liikkuvuuteen** tarkoitettujen varojen hoito uskottiin kansallisille viranomaisille, ja hakuvaatimuksia lievennettiin. Useimmissa maissa kolmen viime vuoden aikana havaittu opetushenkilöstön liikkuvuuslukujen huomattava ja vakaa kasvu kertoo tämän muutoksen eduista.

2.3.6. Tutkimus ”liikkuvien henkilöiden kortista”

Vastauksena liikkuvuutta käsittelevän asiantuntijaryhmän suositukseen komissio käynnistää huhtikuussa 2004 ”**liikkuvien henkilöiden korttia**” koskevan toteutettavuustutkimuksen, jonka pitäisi johtaa kertomuksen antamiseen kesän 2004 loppuun mennessä. Tutkimuksen tarkoitus on, ennen uusien päätösten tekemistä, tarkastella nykyisiä liikkuvien nuorten kortteja sekä niitä lisäpalveluja ja etuja, joita ne antavat haltijoilleen Euroopan laajuisesti.

3. SUUNTA ETEENPÄIN

3.1.Koulutusalan liikkuvuutta koskeva integroitu lähestymistapa Lissabonin strategiassa

Komission tiedonannossa ”Koulutus 2010: Lissabonin strategian toteuttamisen edellyttämät kiireelliset uudistukset” korostetaan edellytyksiä, jotka koulutusjärjestelmien on täytettävä osallistuakseen kokonaisvaltaisesti Lissabonin strategian tavoitteiden saavuttamiseen. Siinä määritellään selkeästi alueet, joilla kiireellisiä uudistuksia tarvitaan, ja komissio ehdottaa, että

vuoteen 2006 mennessä otetaan käyttöön täysin integroitu lähestymistapa, joka kattaa kaikki yhteisön tasoiset koulutuspolitiikan toimet, mukaan luettuna liikkuvuuden edistäminen. Ehdotetusta raportista tulisi myös täysin kokonaisvaltainen, ja se korvaisi siten erilaiset (vaikkakin usein yhteen liitetyt) kansalliset raportit, joissa käsitellään erillisiä, koulutukselle olennaisia osia. Näin ollen näyttää olevan asianmukaista vastedes noudattaa kaikissa tulevissa toimissa, olivatpa ne sitten seurantatoimenpiteitä tai uusia toimenpiteitä, tätä integraationäkökulmaa.

Seuraavaksi esitettävät ehdotukset lisätoimiksi liikkuvuussuosituksen ja toimintasuunnitelman täytäntöön panemiseksi tulevat joko suoraan jäsenvaltioilta ja osallistuvilta ETA-mailta tai perustuvat niiden kertomuksista tehtyyn analyysiin. Ne vastaavat hyvin pitkälti edellä mainitussa tiedonannossa esitettyjä ehdotuksia.

3.2.Liikkuvuuden edellytysten parantaminen

3.2.1. Tavoitteiden asettaminen ja liikkuvuuden seuranta

- Lissabonin strategian täytäntöön panemiseksi määriteltyjen uudistuspolitiikkojensa puitteissa jäsenvaltioiden tulisi asettaa kunnianhimoisia, tiettyyn aikatauluun sidottuja **tavoitteita** ulos- ja sisäänpäin suuntautuvalle liikkuvuudelle, varmistaa tehokas kokonaiskoordinointi sekä seurata säännöllisesti tavoitteiden saavuttamista ja raportoida siitä. Myös määrällisiä tavoitteita tulisi asettaa tarvittaessa, esimerkiksi prosentein ilmaistuna.

- Tavoitteiden tehokas asettaminen ja edistyksen seuraaminen edellyttävät luotettavia tietoja. Komissio ja jäsenvaltiot tekevät yhteistyötä kehittääkseen vertailukelpoista **tilastotietoa** liikkuvuudesta, myös liikkuvuusvirroista ja -suuntauksista, sekä liikkuvuusindikaattoreita, jotka ovat vertailukelpoisia kansallisten ja yhteisön tason tilastotiedon keruujärjestelmien kanssa.

3.2.2. Lainsäädännön uudelleentarkastelu

- Jäsenvaltioiden tulisi tarkastella järjestelmällisesti yleislainsäädäntöä ja alakohtaista lainsäädäntöä ja käytäntöjä poistaakseen jäljellä olevat oikeudelliset ja hallinnolliset liikkuvuuden esteet, erityisesti mitä tulee koulutuksessa oleviin, opettajiin ja kouluttajiin sekä vapaaehtoisiin (ks. jäljempänä kohta 3.3).

- Vapaaehtoisten aseman selkiyttäminen: valkoisessa kirjassaan ”Euroopan nuorisopolitiikan uudet tuulet”[31] komissio totesi nuorten vapaaehtoistoiminnan olevan ensisijainen tavoite. Tähän ensisijaiseen tavoitteeseen sovelletaan avointa koordinointimenetelmää, jonka puitteissa komissio on lähettänyt nykyisille ja tuleville jäsenvaltioille kyselylomakkeen vapaaehtoistoiminnasta tarkoituksenaan ehdottaa neuvostolle yhteisiä tavoitteita. Komissio on tietoinen siitä, että vapaaehtoistyö ei saa riittävää tunnustusta. Vapaaehtoistoimintaan liittyvät perinteet ja käytännöt kuitenkin eroavat toisistaan huomattavasti eri jäsenvaltioissa. Yhteisiä tavoitteita määrittäessään komission ja neuvoston pitäisi näin ollen pohtia, miten voidaan taata nuorten vapaaehtoisten oikeus- ja sosiaaliturva.

---

[31] KOM(2001) 681.

3.2.3. Sisäänpäin suuntautuvan liikkuvuuden edistäminen

- Komissio on ilmoittanut aikeestaan kehittää vuoteen 2005 mennessä, yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa, eurooppalainen viitekehys korkea-asteen ja ammatillisen koulutuksen tutkintoja varten[32]. Sen lisäksi, että viitekehys edistää Euroopan sisäistä liikkuvuutta ja antaa opiskelijoille mahdollisuuden hyödyntää paremmin missä tahansa EU:ssa tarjottavia kursseja, se parantaa **eurooppalaisten tutkintojen ymmärrettävyyttä** ulkomailta katsottuna.

- Eurooppalaisen koulutuksen tarjoamien opiskelumahdollisuuksien maailmanlaajuisen mainostamisen varmistamiseksi tulisi kehittää **eurooppalainen markkinointistrategia**.

3.2.4. Liikkuvuuden rahoittaminen

- Lissabonin Eurooppa-neuvoston esittämä kehotus henkilöresursseihin tehtävien investointien huomattavasta lisäämisestä koskee selvästi myös liikkumista opiskelutarkoituksessa, mikä vaikuttaa myönteisesti koulutusjärjestelmien laatuun. Määritellessään toimenpiteitä edistääkseen aktiivisesti investointeja osaamiseen[33] jäsenvaltioiden tulisi ottaa huomioon tarve **rahoittaa liikkuvuutta muutenkin kuin yhteisön rahoittamissa ohjelmissa**, jotka joissakin maissa näyttävät olevan ainoa olemassa oleva järjestely.

- Kotimaiden ja vastaanottavien maiden rooleja opiskelijoiden ulkomaille suuntautuvan liikkuvuuden rahoittamisessa pitäisi tarkastella yhteisön tasolla.

3.2.5. Liikkuvuuden valmistelu

Opiskelutarkoituksessa tapahtuvaan liikkuvuuteen suunnattavat varat on käytettävä mahdollisimman tehokkaasti, ja tämä edellyttää erityisesti liikkuvuusjakson asianmukaista valmistelua, jonka on tapahduttava lähettävien ja vastaanottavien maiden tai organisaatioiden yhteistyönä mittakaavassa, joka on asianmukainen liikkuvuusjakson keston kannalta.

- Ne tekijät, jotka tekevät liikkuvuusjaksosta laadukkaan, on määriteltävä toiminnallisesti. Komissio ja jäsenvaltiot kehittävät vuoden 2004 loppuun mennessä eurooppalaisen **liikkuvuutta koskevan laatuperuskirjan**. Siinä pitäisi määritellä yhteinen, täytäntöönpanon osalta vapaaehtoinen eurooppalainen periaatepaketti, joka tarjoaisi tilaisuuden rakentaa kaikkien osapuolten vastavuoroista luottamusta ja antaisi jäsenvaltioille eurooppalaisen toimintaympäristön niiden omien politiikkojen määrittelemiseen[34].

- Yksi laatukriteereistä koskee **kielellistä valmistautumista**. Tämä on selkeästi ala, jolla voidaan saavuttaa huomattavaa edistystä sekä lähettävissä että vastaanottavissa maissa. Lähtöä edeltävää järjestelmällisempää valmistautumista pitäisi täydentää aloitteilla vastaanottavassa maassa silloin, kun liikkuvuusjakson kesto tekee siitä perusteltua.

- Sokrates- ja Leonardo da Vinci -ohjelmista liikkuvuusavustuksia saavat voivat saada rahoitusta ennen ulkomailla suoritettavaa opintojaksoa tapahtuvaan isäntämaan kielen

---

32 KOM(2003) 685, kohta 2.3.1.
33 Ks. KOM(2003) 685, kohta 2.1.2.
34 KOM(2003) 685, kohta 2.2.3.

opiskeluun. Komissio edistää mahdollisuuden hyödyntämistä kieliä koskevan toimintasuunnitelmansa kautta.

3.2.6. Liikkuvuuden tunnustaminen

- Ulkomailla suoritetun opintojakson – ja erityisesti suoritettujen tutkintojen – puuttuva tai epävarma tunnustaminen lannistaa liikkuvia ja liikkuvuudesta kiinnostuneita kansalaisia. Lainsäädännön tasolla on tehtävä vielä paljon työtä, ja jäsenvaltioita pyydetään erikseen **mainitsemaan kaikki jäljellä olevat tunnustamiseen liittyvät ongelmat** edellä kohdassa 3.2.2. suositellun lainsäädännön uudelleentarkastelun puitteissa.

- Osana toimintaa vuoden 2010 koulutustavoitteiden saavuttamiseksi komission ja jäsenvaltioiden tulisi toteuttaa tarvittavat toimet luodakseen laadunvarmistuksen parantamiseksi ammatillisessa koulutuksessa yhteisen viitekehyksen sekä opintosuoritusten siirtojärjestelmän[35]. Kaikkia kouluopetuksen tasoja ja ammatillista koulutusta koskevaa, ECTS:n kaltaista **opintosuoritusten siirtojärjestelmää** varten tehtyä työtä on jatkettava (osana Kööpenhaminan julistuksen seurantaa), samoin kuin korkea-asteen koulutuksen **laadunvarmistusta** tai opintosuoritusten hyväksymistä käsittelevän foorumin luomista (Bolognan prosessiin liittyvänä).

- Jäsenvaltioita kehotetaan myös myötävaikuttamaan edellä kohdassa 2.3.3 mainitun, päätöstä yhteisistä tutkinto- ja pätevyysvaatimuksia selkeyttävistä puitteista (uusi **Europass**-todistus) koskevan ehdotuksen nopeaan hyväksymiseen ja valmistautumaan sen asianmukaiseen täytäntöönpanoon.

3.2.7. Kielten opiskelua ja opettamista varten tapahtuvan liikkuvuuden lisääminen

Osa komission kieliä koskevassa toimintasuunnitelmassa (2004–2006) esitetyistä toimenpiteistä liittyy sekä kieltenopettajien että -opiskelijoiden liikkuvuuden lisäämiseen.

Komission yksiköt ja kansalliset virastot käynnistävät kohdennettuja kampanjoita levittääkseen **tietoa** Sokrates- ja Leonardo da Vinci -ohjelmien **kieltenopettajia ja heidän kouluttajiaan** koskevista liikkuvuusjärjestelyistä, tarkoituksenaan edistää näiden toimien suosion lisääntymistä. Myös **apulaisopettajaharjoittelun** suosion lisäämiseen pyritään, erityisesti kieltenopetuksen tukemiseksi ensimmäisellä asteella. Komissio aikoo myös edistää laajennettuja **opettajavaihtoja** sellaisten kumppanikoulujen välillä, jotka haluavat ryhtyä antamaan sisällön ja kielen integroitua opetusta. Sokrates-ohjelman Arion-liikkuvuustoimesta tuetaan **kieltenopetuksen tarkastajien opintomatkoja**.

Toisen asteen koulutuksessa opiskeltavien vieraiden kielten määrässä oppilasta kohden on havaittu pientä kasvua; 1990-luvun alussa vieraiden kielten määrä oppilasta kohden oli 1,2 mutta vuonna 2000 määrä oli keskimäärin jo 1,5. Tämä tulos on kuitenkin vielä kaukana Barcelonan Eurooppa-neuvoston vuonna 2002 asettamasta tavoitteesta. Jos halutaan taata pääseminen tavoitearvoon, vähintään kahteen vieraaseen kieleen oppilasta tai opiskelijaa kohden, työtä on tehtävä vielä paljon.

---

[35] KOM(2003) 685, kohta 2.3.1.

3.3.Kaksi ensisijaista kohderyhmää

3.3.1. Opettajan ja kouluttajan ammatin laatua ja kiinnostavuutta lisäävä liikkuvuus

Liikkuvuus lisää opetusammatin kiinnostavuutta, parantaa opettajien ja kouluttajien työn laatua ja myötävaikuttaa myönteiseen asenteeseen liikkuvuutta kohtaan heidän opiskelijoidensa, oppilaidensa ja koulutettaviensa keskuudessa. Opetushenkilöstön liikkuvuus on lisäksi tärkeä tekijä koulutuksen eurooppalaisen ulottuvuuden vahvistamisessa. Siten jäsenvaltioiden tulisi määritellessään ja ottaessaan käyttöön vuoteen 2005 mennessä toimintasuunnitelmaansa, joka koskee opetushenkilöstön täydennyskoulutusta[36], tunnustaa selkeästi liikkuvuuden olevan olennainen osa opettajien ja kouluttajien urakehitystä sekä toteuttaa kaikki tarvittavat toimet varmistaakseen sen edistämisen ja toteuttamisen[37].

Yhteisön ja jäsenvaltioiden tasolla tarvitaan toimia monipuolistamaan niitä tilaisuuksia hyödyntää liikkuvuutta, joita opetushenkilöstölle tarjotaan: niiden tulisi ulottua seminaareihin osallistumisesta teollisuuteen sijoittamiseen ja pidempiin vaihtojaksoihin.

3.3.2. Liikkuvuuden lisääminen ammatillisessa koulutuksessa

On välttämätöntä lisätä niiden henkilöiden määrää, jotka hyödyntävät liikkuvuutta ammatillisen koulutuksensa puitteissa. Komissio jatkaa työtä laadunvarmistuksen parantamiseksi Leonardo da Vinci -ohjelmaan kuuluvissa liikkuvuustoimissa (ks. edellä kohta 1.1.2); uuden ohjelmasukupolven puitteissa se aikoo ehdottaa tällaisten toimien laajentamista edelleen. Kaikissa jäsenvaltioissa on kuitenkin toteutettava asianmukaisia toimia, jotta yhteisön rahoittaman toiminnan ohella on käytettävissä muita mahdollisuuksia. Kaikkien sidosryhmien pitäisi olla mukana määrittelemässä keinoja resurssien kartuttamiseksi, organisatoristen puitteiden parantamiseksi ja liikkuvuuden kiinnostavuuden lisäämiseksi. Erityisesti tulisi käsitellä pk-yritysten tarpeita sekä lähettävinä että vastaanottavina tahoina. Tässä tarkoituksessa komission ja jäsenvaltioiden tulisi tehdä yhteistyötä lähettäville ja vastaanottaville tahoille langetetun hallinnollisen taakan pienentämiseksi ja kehittää pk-yrityksille ja niiden henkilöstölle kannustimia liikkuvuusjärjestelyihin osallistumiseen.

3.4.Raportointi

Kaikki politiikat ja uudistukset, jotka myötävaikuttavat ”Koulutus 2010” -ohjelmassa asetettujen yhteisten tavoitteiden saavuttamiseen, on integroitava yhteen kokonaisvaltaiseen lähestymistapaan. Koska koulutuksella on ratkaiseva merkitys tietojen ja taitojen Euroopalle, tämä on tärkeää ei ainoastaan näiden koulutustavoitteiden saavuttamiselle vaan todellakin Lissabonin strategian menestykselle kokonaisuutena. Liikkuvuus, joka on Euroopan unionin olennainen ulottuvuus ja sen koulutusta koskevan toimintasuunnitelman ydinaines, on tietenkin sisällytettävä tähän integroituun lähestymistapaan.

Tiedonannossaan, joka koski luonnosta väliraportiksi ”Koulutus 2010” -ohjelmasta kevään 2004 Eurooppa-neuvostoa varten, komissio kehotti yhdistämään yhdeksi raportiksi kaikki jäsenvaltioilta pyydetyt, koulutusta käsittelevät erityisraportit. Vuonna 2001 annetussa suosituksessa liikkuvuudesta kehotettiin toimittamaan kansalliset arviointikertomukset komissiolle joka toinen vuosi. Komissio suosittelee, että tulevina vuosina ei vaadittaisi jäsenvaltioilta erillisiä kertomuksia liikkuvuussuosituksen täytäntöönpanosta; jäsenvaltioiden liikkuvuudessa saavuttama määrällinen ja laadullinen edistys tulisi mieluummin sisällyttää

---

[36] Ehdotus asiakirjan KOM(2003) 685 kohdassa 2.1.3.

[37] KOM(2003) 685, kohta 2.3.2.

niiden kokonaisvaltaisiin kertomuksiin, joista laadittavan analyyttisen yhteenvedon komissio toimittaa Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle.